

kitaplık

Klas Duruş'un Veçheleri -1

“VELÎ GÜL”

Bu yazının başlığı üç adımda klas duruş da olabilirdi. Çünkü, Nuri Pakdil, *Klas Duruş* adlı kitabını üç bölüme ayırmış ve her birine bir bölüm başlığı koyarken bölüm başlıklarını da birer adım olarak konumlandırmış. Böylece, birinci adım: “VELÎ GÜL”, ikinci adım: “YANA YANA”, üçüncü adım: “FİİLLERİ ÇEKE-REK” olmuş. Kitabı, Nuri Pakdil’in klas duruşunun üç adımlık bir kesiti olarak ele almanın daha doğru bir yaklaşım olacağını düşündüğümüzden, yazının başlığına “Klas Duruşun Veçheleri” demeyi tercih ettik.

Efendim, malum, genel olarak isim ve sıfat tamlamalarında, tamlanan ile tamlayan kendi bağımsızlıklarını koruyarak yeni bir bileşim oluştururlar. Klas duruş tamlamasında klas, sıfat olarak ‘klas’lığını, duruş da isim olarak, ‘duruş’luğunu korumaktadır. Ortaya çıkan berkitilmiş bir anlam vurgusudur. Tamlamalardaki terimsel bileşimler, kimyadaki elementsel alaşımlardan çok farklıdır. Örneğin, hidrojenle oksijeninin bir araya gelerek suyu oluşturmalarında ortada ne hidrojen kalır ne de oksijen. Su dediğimizde bu iki element hiçbir zaman aklımıza gelmez. Oysa tamlamalar isim veya sıfata bağımsızlıklarını korutarak yeni durumlara vurgu yaparlar.

Bu durum, dilin insanlara sunduğu çok önemli bir imkândır.

Hemen her duruşun, özellikle de klas duruşun, hatta durmayışın, duramayışın kısacası bir varlık olarak insanın iki farklı veçhesi vardır: aşkın ve içkin veçheler.

Aşkın veçhe, insanın ayna kullanmadan, çıplak gözle gördükleri ile göremediklerinin toplamıdır. Onun benliğini, kimliğini çepeçevre saran bir sosyolojidir aşkın veçhe. İnsanın müteal yanı, Tanrıyla yaptığı sözleşmedir belki de aşkın veçhe.

Nuri Pakdil’in *Klas Duruşu*’nun aşkın veçhesi, şimdi olmayan bir ŞİMDİ ile başlar. O şimdi, şimdi olmayan binlerce, on binlerce şimdinin toplanmasıyla elde edilmiş bir şimdidir. Şimdi olmayan şimdi, acı dağıtım merkezi gibidir. Ruhun yurdu-na konuşlanmış bir merkez, oyunun baş-

ladığı yer, topun dikildiği santra. Kalelere eşit uzaklıkta, demokrat karakterli yakan top, goool sesine mahkûm kale direkleri.

Gözyaşı var şimdi olmayan ŞİMDİ nin arkasında. Gözyaşına bulanmış bir kimlik sorunu, taammüden yok edilmiş. *Klas Duruş* kimliksizlik girdabında yazılan bir reddiye. Direnişin en klas hâli. Dü-nünü arayan bir yarın *Klas Duruş*.

İnsanın içkin veçhesi ise aşkın yanla-rın çatışmaya başladığı noktadır. Sürekli, içe dönük aynalara yansıyan, aşkın yanla-rın çatışık veya uyum hâlinde içselleştirile-bildiği yerlerdir içkin veçheler.

Nuri Pakdil'in *Klas Duruşu*'nun ze-mininde, ardında veya dekorunda "Velî Gül" adını verdiği metafizik bir boyut vardır. İkinci ve üçüncü adımlar birinciye göre daha bir somut, elle tutulur bir karşılı-ğı olan adımlar olurken; birinci adım, *Klas Duruş*'a tasavvufi bir boyut katmaktadır.

Evliya sözcüğünün tekili olan veli, sözlükte: "1. Bir çocuğun her türlü durum ve davranışlarından sorumlu olan kimse, 2. Ermiş, eren, evliya"¹ anlamlarında kul-lanılırken tasavvufta: "Hakkın dostu ve sevgili kulu"² anlamında kullanılmaktadı-r. Gül ise sözlükte: "1: Gülgillerin örnek bitkisi (Rosa) 2. Bu bitkinin katmerli, ge-nellikle kokulu olan çiçeği"³ demek olan gül, tasavvufta: "Gönülde meydana gelen bilginin neticesi ve meyvesi"⁴ anlamına gelmektedir.

Nispeten kısa, fakat özlü bir metin

olan "Veli Gül" başlıklı ilk metni, insanın içkin veya aşkın yanı olması bakımından şöyle formüle etmek mümkün görünüyor.

Anlam genişlemesi (aşkın yan) = Zi-hin genişlemesi (içkin yan)

Aşkın yan, *Klas Duruş*'un kaçınılmaz olarak gelip dayandığı sorulardan biriyle başlamaktadır: "Tek tek kendi yazgımızı mı yaşayacağız, yoksa yazgılarımızın top-lamından her birimize düşen parçayı mı yaşayacağız?"⁵ Bu soru, bir yazarın, klas durabilen bir yazarın sorusudur. Çağrışım-ları bakımından, İslami kelimelerin tarihine ve Batı felsefe tarihine teğetlikler oluşturdu-ğu görülmektedir.

İslami kelimelerin tarihinde kadim bir me-seledir insanın yaşadığı yazgı. İnsan kendi yazgısını tayin edebilir mi sorusunun ce-vapları, "evet edebilir" ile "hayır edemez" iki uç noktası arasında serpiştirilmiş bu-lunmaktadır. Her ne hâl ise insanın aşkın yanındır bu. Önüne açılan tercihler haritası. Çatışkılarını yanında taşıyan insanın, ken-di kendine görev vermesi, verilen gö-re-vi yüklenmesi ve yüklenilmiş görevlerin uygulamaya konulduğu bir alandır yazgı meselesi. Dileyenin tekli, dileyenin çoklu bir istemle dillendirdiği ancak, kaçınılmaz olarak birlikte yaşanıldığı ortak bir kamu-sal alandır aynı zamanda yazgı meselesi.

Batı felsefesi tarihinde insanın yazgı-sı üzerine en çok düşünen filozof Hegel ol-muştur. Onun ünlü diyalektik yöntemiyle geliştirdiği sisteme göre insan, kendi yaz-gısını ancak içinde yaşadığı Geist'i (Mut-lak Akıl, Tin) tanıdığı ölçüde yaşayabilir. Tanrısal güç olan Geist üzerine düşünmek, onu doğru algılamak, insanın yeryüzünde-ki konumunu âdeta berkitir, toplumsal yaz-

1 *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2005.

2 Uludağ, Süleyman Prof. Dr., *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabcacı Yayıncılık, 2012.

3 *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2005.

4 Uludağ, Süleyman Prof. Dr., *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, Kabcacı Yayıncılık, 2012.

5 Pakdil, Nuri, *Klas Duruş*, Edebiyat Dergisi Yayınları, Birinci basım, Ekim 1997, s. 15.

gıyı iyi okumak ve toplam içindeki payını artırmak suretiyle tarihin yönünü tahmin edebilir insan.

Klas Duruş’un içkin yanını oluşturan zihin genişlemesi ise “... *uçurum duygusu veren köprülerden geçmeye de çok benzer terörist cümleler içinizde kaynayıp duruyorsa : işte, budur zihnin genişlemesi : es, şimdi, iyilik rüzgarı!*”⁶

Çağdaş insanın algı patlamasıdır içinde taşıdığı terörist cümleler. Yaşanan toplu körlükler ortamında, insanın belki de gereksinim duyduğu tek şeydir terörist cümlelere sahip olabilmek. İnsanın aşkın yanlarının çöküntüye uğradığı devirlerde, bu çöküntüyü dengeleyebilecek tek şey içindeki kayalıklara konulacak dinamitlerdir.

Ancak, burada, yanlış anlaşılmayı önlemek bakımından; iki hususa vurgu yapmakta fayda var. Birincisi, bu çağrışımlar

ve düşünsel teğetlikler bir yana, yazarın buradaki amacı ve derdi, içinde yaşadığı toplumun kayıtsızlığına ve ontolojik sorunları görmezden gelme alışkanlığına tepki göstermektir her şeyden önce. İkincisi, insanın Tanrı’yla ilişkilerinin aşkın ve içkin yan olarak bölümlenememesi hususudur. İnsanın aşkın yanında da içkin yanında da Tanrı vardır. Aşkın ve içkin yan ayrımını anlamlı kılan Tanrı’dır. Ama bu, insanın kendi çaresizliğini dile getiren bir ayrımdır aynı zamanda.

Klas Duruş’un aşkın ve içkin yanlarının yanı sıra görünmeyen bir vechesi daha vardır ki o da vicdandır. İki vechе arasında akışkanlığı sağlayan şeydir vicdan. Bir denge unsuru, terazinin ibresi, bir şeyi o şey yapan töz gibidir vicdan. Formülü formül, yazarı yazar yapan şeydir vicdan.

Ömer DOĞRU

6 age., s. 23.